

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam
Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In
Qvibvs Singlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo
Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt XIV. De utilitate rerum quadruplici.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38621

Hoc quoque mirabile est, quod in uno corpore constituantur membra, tot membrorum forma, tot loca, tot officia. Ecce in uno hominis corpore quatuor membra: aliud auris, aliud oculus, aliud lingua, aliud nasus, aliud per, aliud manus: singulis sua forma, sua loca, sua officia; & cum sint ita diversa in se, singula invicem tam cooperantur omnia.

CAPVT XII.

De rerum variis coloribus.

POST figuram sequitur color. De colore rerum multum differere opus non est, cum ipse visus probeat quantum naturae de coris additur, cum tam variis distincta coloribus adornatur. Quid luce pulchrius? quae cum colo em in se non habeat, omnium tamen colorum rerum ipsa quodammodo illuminando colorat. Quid iucundius ad videndum caelo cum serenum est? quod splendet quasi sapphirus, & gratissimo quodam suae claritatis temperamento visum excipit, & demulcet aspectum? Sol sicut aurum rutilat, luna pallor quasi electrum: stellarum quaedam flammis aspectu radiant, quaedam luce rosea micant, quaedam verò alba nunc roscum, nunc viridem, nunc candidum fulgorem demonstrant.

Quid de gemmis & lapidibus pretiosis narremus quorum non solum efficacia utilis, sed aspectus quoque mirabilis est. Ecce tellus redimita floribus, quae iam iucundum spectaculum praebet: quomodo visum delectat? quomodo affectum provocat? videmus rubentes rosas, candida lilia, purpureas violas: in quibus omnibus non solum pulchritudo, sed origo quoque mirabilis est. Quomodo scilicet DEI sapientia de terrae pulvere talem producit speciem.

Postremo, super omne pulchrum, viride quomodo animo intuitum rapit? quando vere novo nova quadam vita germina prodeunt, & recta solum in speculis suis quasi deorsum morte calcata ad imaginem futurae Resurrectionis in laeum pariter erunt. Sed quid de operibus DEI loquimur? cum etiam humanae industriae tantum opere miramur.

CAPVT XIII.

De sensibilibus rerum qualitatibus.

POST speciem de qualitate rerum discere debemus. Ob hoc providentia Creatoris tam diversas qualitates rebus indidit, ut omnis sensus hominis sua oblectamenta inveniat. Aliud percipit visus, aliud auditus, aliud odoratus, aliud gustus, aliud tactus. Vis in pacis pulchritudo colorum, suavis cantilenae demulcet auditum, fragrantia odoris olfactum, dulcedo saporis gustum, aptitudo corporis tactum.

Et quis omnes delicias sensuum enumerare queat? quae tam multiplices sunt in singulis, ut si quis quemlibet sensum per se consideret, quemlibet per se ditatum puer. Quo enim oblectamenta oculorum in diversitate colorum monstravimus, tot oblectamenta aurium in varietate sonorum invenimus: inter quae prima sunt dulcia sermonum commercia, quibus homines ad invicem suae voluntates communicant, praeterita narrant, praesentia indicant, futura nuntiant, occulta revelant: sed et in his ceterae vitae humanae, be-

stis comparabilis videatur. Quid autem concenatur aurium? quid humanae vocis melos iucundum? quid dulces modos sonorum omnium commemorem? Quia tam multa sunt harmoniae genera, ut ea nec cogitatos percurrere, nec sermo facile explicare possit: quae tamen cuncta auditui servantur, & ad ejus delicias creata sunt. Sic est de olfactu. Habent thymiamata odorem suum, habent unguenta odorem suum, habent rosaria odorem suum, habent rubeta, prata, resqua, nemora, flores odorem suum: & cuncta quae suavem praestant fragrantiam, & dulces spirant odores, olfactui servantur, & in ejus delicias creata sunt. Eodem modo gustus & tactus varia habent oblectamenta, quae ex similitudine priorum satis perpendi possunt.

CAPVT XIV.

De utilitate rerum quadruplici.

DE immensitate creaturarum, & de pulchritudine earum quomodo potuimus, non quomodo debemus, locuti sumus: nunc restat, ut ad confidendum earumdem utilitatem transierimus. Utilitas rerum quatuor complectitur: necessaria, commodum, congrua, & gratia. Necessarium unicuique rei est, sine quo ipsa subsistere commode non potest, utpote in victu hominis, panis & aqua; in vestitu, lanae, sive pelliceae, aut qualibet huiusmodi indumenta. Commodum est, quod licet aliquando amplius delectet, sine ipso tamen vita duci potest: utpote in victu hominis, poculum vini, & elus carni; in vestitu, byssus & sericeum, vel quodlibet aliud mollius indumentum. Aprium & congruum est, quod licet utriusque non prodest, ad vivendum tamen convenit: quales sunt tirocinia colorum, pretiosi lapides, & quaecumque ejusmodi censentur. Gratum est ejusmodi, quod ad usum quidem habile non est, & tamen ad spectandum delectabile: qualia sunt: fortasse quaedam herbarum genera & bestiarum, voluerum quoque & piscium, & quaevis similia. Sed dignum valde inquisitione est, quare DEUS haec creare voluit, quae usus hominis (propter quem omnia fecit) non necessaria fore, praevideat? Sed hoc citius cognosceat, si causa & modus humanae conditionis attendatur.

DEUS hominem propter se fecit, cuncta alia propter homines condidit. Propter se fecit hominem, non quod ipse indigeret homine, sed ut homini, quia melius dare nil poterit, seipsum fruendum daret: alia vero creatura sic facta est, ut & subiecta homini esset per conditionem, & delectaretur ad utilitatem. Homo ergo quasi in quodam medio collocatus habet super se DEUM, sub se mundum: & corpore quidem deorsum mundo conjungitur, spiritu autem suum ad DEUM sublevatur. Necessarium autem fuit ut visibilibus condito ita ordinaretur, quatenus homo in eis foris agnosceret, quale esset invisibile bonum quod intus quaerere deberet: hoc est, ut sub se videret, quid supra se appetere. Non igitur decebat ut rerum visibilibus copia in patre aliqua delectationem sentiret, quae ob id maxime insti utra est, ut inest: namabilem attentionem bonorum essentiam nuntiaret. Hoc est quod diximus, cur DEUS illa etiam creare voluit, quae humanis visibus necessaria non esse praevideat. Si enim sola necessaria tribueret, bonus quidem esset, sed dives non esset. Cum vero necessarius etiam commodus adiungit, divitas bonitatis suae ostendit.

N

Cum

Quam
variae &
multipli-
ces sunt
sensuum
oblecta-
tiones?

Thom. à Jesu Oper. Tom. II.

Cur De-
us non
solum
necessa-
ria ho-
mini tri-
buerit
bona?

Cum autem commoda congruis superadditis cumulantur, abundantia divinæ bonitatis ejus demonstratur. Sed dum postremo congruis etiam grata & jucunda adjicit, quid aliud quam superabundantes divitias bonitatis suæ notas facit?

CAPVT XV.

De tribus similibus, & quantū sit divini operis supra humanum excellentia.

HÆC de utilitate Scripturarum brevitè dicta sufficiant: sed liber adhuc ad cumulum divinæ laudis paulisper attendere, quàm mirè tria hæc simul in opere suo conservaverit DEUS. Quod quanta admiratione dignum sit, sic facilius fortasse cognoscemus, si prius hæc, qualiter in opere humano simul esse non possint, consideremus. Certè homo cum multa facere desiderat, magna facere non potest: quia tantò minùs prævalet in singulis, quantò plura sunt per quæ intentionis suæ conatus dividit. Rursus cum ad magnitudinem innititur, à multitudine retardatur: quia multis præstare non sufficit vires, quas ad unius effectum specialiter effundit. Simili modo minor diligentia decori operis impenditur, quoties ad multitudinem solam sive ad magnitudinem perficiendam animus occupatur. Videmus quòd scriba eas figuras, quæ exiles sunt, promptius format, in magnis fig. itandis propensius desudat & calamus quantò velocitè trahitur, tantò deformiores sunt literæ quæ exprimuntur. Nam & in formandis vestibus, ij qui nimis pulchritudinem diligunt, sæpè utilitatem perdunt: & qui utilitatem conservare cupiunt, pulchritudinem habere non possunt.

In divinis operibus nec magnitudo multitudinis operis minuit, nec magnitudo multitudinis stringit, nec simul vel multitudo vel magnitudo pulchritudini officit, neque pulchritudo utilitatem tollit: sed sic facta sunt omnia, quasi facta sint singula, ut cum universa aspexeris, singula mireris. Hæc de visibilibus dicta, alicui fortassis, quantum ad compendium tractandi pertinet, plurima videbuntur: sed attendere debet, quòd tam opere magnitudo materia non facit paucis verbis explicatur. Nam cum dicat Apostolus, quòd per ea quæ sunt in mundo, manifestantur ea, quæ invisibilia sunt in DEO, necesse est, ut quisquis per visibilia ad agnitionem invisibilium pervenire desiderat, prius ipsa visibilia agnoscat.

Propter quod & ego, cum hæc pro posse meo investigare proponerem, tribus invisibilibus in exordio enumeratis, & tribus itidem visibilibus contra hæc dispositis, ratus sum hunc esse competentissimum ordinem narrandi, ut prius ipsorum visibilium aliquam notitiam in medium afferrem, ac sic deinde quasi referato contemplationis aditu, per investigationem invisibilium procederem. Postquam verò his quæ de visibilibus dicenda erant, finem fecimus; nunc quomodo, vel quo ordine per hæc ad invisibilia ascendatur, considerare debemus.

CAPVT XVI.

Quòd inter tria invisibilia DEI sapientia sit prima investiganda.

TRIA diximus invisibilia, potentiam, sapientiam, benignitatem. Quæ tendum est ergo,

quod horum ceteris prius contemplantibus in agnitione occurrat. Et credo quòd illud invisibile prius in contemplatione comprehenditur, quòd in suo visibili simulacro expressius & manifestius declaratur. Simulacra autem invisibilium ipsa visibilia dicantur: utpote invisibilibus potius simulacrum est, creaturarum immensitas; invisibilis sapientie simulacrum est, creaturarum decor; invisibilis benignitatis simulacrum est, creaturarum utilitas. Omnis autem creatura, quanto vicinior similitudini Creatoris appropinquat, tanto evidentius Creatorem suum declarat. Illud quare ergo visibile simulacrum, invisibile exemplar prius ostendere debet, quòd divina similitudo est imaginem perfectius in se tenere expressam, immensitas autem creaturarum magis ad essentiam, to decor verò creaturarum magis ad formam pertinet. Essentia verò abique forma confidit, creatura vero informis est. Quod autem informis est, in hoc manifestum quòd est, DEO simile est: sed in hoc manifestum quòd forma caret, à DEO dissidet. Quod ergo formatum est, magis DEO simile est, quàm id quod formam non habet.

Vnde constat, quòd plus evidens simulacrum est decor creaturarum, quòd solam speciat essentiam. Item decor creaturarum propriam formam naturalem pertinet ad habitum, utilitas verò ad actum; quia in hoc creaturæ unies sunt, quòd subjectæ homini servant, & obsequium reddunt. Quod ad habitum pertinet, magis proprium est & magis certum, quàm id quod pertinet ad actum: quia habitum naturam indidit, actum verò insitit & adjungit. Simulacrum ergo decoris immensitatem patietur & utilitatem in cognitione præcedit, & propterea in cognitione prius est, quia in manifestatione est evidenter.

In hoc igitur simulacro prius vellemus contemplationis ponere debemus, ord. in primum inquisitionis ingressum rectè tenemus, ipso quem quæritur duce pede inoffenso ad reliqua procedamus. Pulchritudo autem in inquirenda sapientia ab ipso sapientie simulacro inquisitionis exordium sumitur: quia per Sapientiam suam Pater manifestatur, non solum quando sapientiam suam in carnem misit, sed tunc quoque do. Quando per Sapientiam suam mundum creavit. Sapientia Decor creaturarum, quem simulacrum sapientie sum Pater DEI esse diximus, quatuor complectitur, scilicet, motum, speciem, qualitatem. Sed in his quatuor motum excellentiorem locum habere, habitum non est; quia viciniora vitæ sunt mobilia, quàm ea quæ moveri non possunt. Motus autem quadripartitus est, localis, naturalis, animalis, rationalis. Sed motus naturalis localem motum superat, quia in naturali motu non solum imago vitæ exprimitur, sed ipsa quodammodo vitæ inchoatur. Rursus animalis motus tantum naturali præcellit, quantum in sensibili id quod sentit. Postremo rationalis cunctis superponitur, quia in eo non solum sensus ad animandum, sed ratio quoque ad intelligendum movetur. Hoc simulacro nullum in creaturis esse potest evidenter, quia invisibilem sapientiam ostendit cunctis manifestius id quod sapit.